

V Bratislave, 29.1.2021

Oponentský posudok Diplomovej práce bc. Domonika Váchy

Téma: Bývanie Podbellohorská

FA ČVUT, ZS 2020/21

Východiskom práce bc. Váchy je zadanie vertikálneho ateliéru Kuzemenský & Kunarová, ktorého semestrálnou témou bolo záhradné mesto. Táto téma nenadväzovala konkrétne na špecifické urbanistické idey 19. storočia, ale hľadala vzťah bývania a krajiny, čo znamená mesto na periférii, aké formy zástavby sú tu vhodné a ako sa autor môže vyjadriť k slobodnejšiemu, ale zato náročnejšiemu vzťahu so zástavbou, kde sa pravidlá rozvoľňujú. Architekt tu tak do väčšej miery musí viesť sformulovať svoje pravidlá, ktoré by mali reflektovať širší diapazón vstupov, ako je tomu pri práci v centrálnom meste.

Autor si sám zadefinoval typologický rámec ako svoj autorský vstup, respektíve východisko. Je ním družstevné bývanie. Tento rozmer je reflektovaný v istých aspektoch návrhu. Je však škoda, že tento typologický výskum nebol dôslednejší a naozaj nepreveril možnosť takéhoto bývania ako radikálnejšiu alternatívu voči súčasnej produkcii architektúry pre kolektívne bývanie. V tomto je, až zarážajúco, projekt indiferentný voči sociálnym a ekonomickým problémom súčasného bývania. Nereflektuje ich a nevyužíva príležitosť sformulovať architektonický názor na to, aké by mohlo byť bývanie v dotyku s krajinou, ktoré je demokratické, dostupné a kolektívne. Projekt túto rovinu sploštuje na formálne východisko, ktoré je ale spochybniteľné. Družstevné bývanie nie je formálnou kategóriou, ani štýlom, z ktorého by sa dalo vychádzať a dôsledne aplikovať. Návrh takúto argumentáciu ani neponúka, ide skôr o alúziu, autorský sentiment. To je v poriadku, avšak zmysel projektu je systematizácia a racionalizácia, vytvorenie (aj) vlastných pravidiel, ktoré môžu vystavať koherentný projekt, ktorý je obhájitelný v objektívnejšom rovne.

To, kde je návrh najpresvedčivejší je autorské, formálne spracovanie témy v priestorovom dojme. Bývanie v sade. Fasáda ako nosný element projektu. Tá je tu kruciálna a determinuje projekt ako taký. Dáva mu najväčšie kvality a zároveň limituje. Jej forma je kultivovaná a zároveň precízna a výtvarná. Materiál a forma – zalomenia vytvárajú veľmi plastický dojem. Nastavuje vzťahy – otvorenia, uzavretia. Okná s parapetom, priestrané balkóny. Ponúka možnosť komplikovanejšieho vzťahu s krajinou, difúziu architektúry v prostredí. Tieto momenty dávajú možnosť sa do projektu zamilovať, predstavovať si ho ako veľmi vykreslený obraz autorského sentimentu v tom najlepšom zmysle.

Architektonická problematizácia tohoto sentimentu však naráža na akýsi limit pomyselných ohraničení, rámov záberov v ktorých sa projekt odohráva. V prvom rade ide o formu zastavovacieho plánu. Autor sa rozhodol pre bodové objekty, ktoré sú osadené na perimetri svahovitého pozemku. Bodový objekt umožňuje dosiahnutie výhľadov, menej problematické osadenie vo svahu a v zásade je adekvátny voči takémuto typu periférneho bývania. Viladom strednej mierky. Pôdorysne je každý dom temer identický a veľmi špecifický v tvarovaní fasády. Zásadná výhrada smeruje k objemu a počtu objektov, ktoré je neproporčné a neumožňuje prestupovanie krajiny, dostatočné odstupy. V uličných a diaľkových pohľadoch pôsobí ako súvislá masa, aj keď takáto zástavba je oveľa menej efektívna ako kompaktnějšía sekciová. Blízkosť objektov neposkytuje dostatočné súkromie a deklarované výhľady a bývanie v sade je vyhradené iba niektorým bytovým jednotkám, čo vnímam ako nedemokratické. Projekt tak negociuje medzi efektívnosťou a exkluzívnosťou, ale výsledný kompromis je prehrou oboch strán.

Kladne hodnotím osadenie kolektívneho sadu, ktorý naozaj môže poskytovať príjemné prostredie – krajinu ako priestorový a programový klad celku. Demokratické osadenie v centre je v zásade dobré. Forma bodových objektov, respektíve ich masa však neumožňuje kolektívne priestranstvo ďalej diferencovať a košatiť. Privátne predzáhradky sú primeranej mierky. Zásadným

nedostatkom, ktorý však kazí celý dojem z centrálného sadu a teda aj konceptu je potreba osadenia komunikácie do centrálného priestoru. Rozdeľuje územie, je architektonicky a materiálovo neadekvátne. Vystáva otázka, či by sa nedal prístup do garáží riešiť elegantnejšie. Až expresívne oporné múry akoby podtrhujú rozpačitý dojem z rozhodnutia umiestnenia takejto infraštruktúry.

Bytové domy ako také rezignujú na hľadanie súčasnejších foriem bývania a pohybujú sa v súčasnom štandarde, ktorý ale vnímam ako nedostatočný pre potreby dnešného mesta. Ponuka bytov kopíruje komerčnú ponuku. Ich rozľahlosť je možné vnímať ako kvalitu, avšak aj ako negatívum. Nezhodujem sa s deklaráciou autora, že ide o malometrážnejšie bývanie. Rozumiem však, prečo tu vidno istú diskrepanciu. Komplikovaná forma obálky neumožňuje efektívnejšie narábanie s pôdorysom a mnoho priestoru je tak zbytkového. To by mohlo byť v poriadku, avšak oproti relatívne dôslednejšie vyriešenému typickému podlažiu sú mnohé byty až zarážajúco dispozične nedomyšlené, čo je dôsledkom toho, že sa forma obálky prispôbuje prvotnému obrazu domu. Rozhodnutie predsadiť fasádu je otázne. Stĺpy vnímam ako prekážky, avšak fasáda je dostatočne plná na to, aby ich nepotrebovala. Nie je dosiahnutá voľnosť a ľahkosť plášťa. Z projektu mám dojem, že ani nebola zamýšľaná. Tento moment je zarážajúci najmä preto, s akou architektonickou citlivosťou a autorským zámerom bola fasáda, ako nosný prvok projektu navrhnutá. Vnímam to aj v určitých naratívnych momentoch bytov, ako je umiestnenia prechodných kúpeľní, ktorým je tak odpustená aj určitá priestorová neefektívnosť. Centrálné schodisko je efektívne, avšak dostatočne presvetlené a preto kvalitné. Celkový dojem z pôdorysov je preto rozpačitý. Na jednu stranu je vidno kompozičnú zdatnosť a predstavivosť vytvárať už popísané naratívne momenty. Na stranu druhú vidieť abdikáciu na riešenie zjavných dispozičných problémov a paralelné premýšľanie v rôznych mierkach projektu zároveň, čo by malo byť už vo výbave diplomanta. Efektívnejší, či menší pôdorys by umožnil rovnakú metráž a menší objem, čo by mohlo viesť k menšej zastavanej ploche a k naplneniu zámeru prepojenia bývania a krajiny.

Materiálové, stavebné a technické riešenie projektu je štandardné, až indiferentné voči súčasným poznatkom o výstavbe. Zámerné použitie vykurovania fosílnymi palivami je zarážajúce, najmä ak nemá žiaden vplyv na architektúru. Celkovo však rozhodnutia nehodnotím záporne, ale ani kladne. Čo vnímam kriticky je práve ľahostajnosť, ne-problematizácia tejto témy autorom. Projekt by tak mohol dospieť k rovnakému riešeniu, avšak podloženého argumentom.

Projekt ako celý hodnotím vo svojej komplexnosti. Diplomant preukázal, že má autorské ambície a zdatnosť pretransformovať svoj zámer v architektonický projekt. Takýto projekt má však veľa slabín vyplývajúcich akoby v nemohúcnosti vnímania celku, vzťahov mimo jednotlivé, špecifické elementy, ktoré sú artikulované. V prvom rade vnímam ako najväčšie negatívum schopnosť formulovať takýto celok. Kompozične, koncepcne a autorsky. Zastavovací plán nemá formálne kvality detailu. Autor nerozmýšľa v tej línii ktorú si sám nastavil a ukázala sa ako slepá ulička (družstevné bývanie) mimo vytvorenia centrálného spoločného priestoru. Kriticky vnímam aj neurčitost voči ekonomickým a sociálnym témam. Projekt predstavuje v zásade typologicky komerčný štandard vo vyšších kategóriách. Nie je ani dostatočne optimálny aby bol dostupný, typológia bytov neumožňuje progresívnejšie formy spoluzitia. Nerozhodnosť medzi dôsledným dodržaním formálnych kvalít, ktoré by viedlo možno k redšej a pôvabnejšej zástavbe a mierou efektivity vedie v akýsi paralyzujúci kompromis.

Autorova predstava bývania v sade tak ostáva silná najmä v momentoch zobrazených v kolážach, akýmisi predlohami k veľmi kvalitnému projektu, ktorý mohol byť, alebo je ukrytý za rámcom záberu, ale nie je sformulovaný v diplomovom projekte ako takom. Strategické rozhodnutia študenta, ktoré vnímam ako nie správne a najmä indiferentnosť v riešení problémov mi neumožňujú navrhnúť lepšiu známku ako C, aj keď vnímam, že autorská istota v určitých (a dôležitých) momentoch ukazuje na potenciál lepšieho spracovania témy. Priestor vidím najmä v nutnosti sebavedomejšieho sformulovania si vlastných pravidiel, ktoré by organizovali celok mimo rámca mesta, ktorému sa možno prispôbiť a holistickejšie vnímanie projektu ako takého.

Arch. Michal Janák

